

Kotimaiset tiedekustantajat ja avoin julkaiseminen

© Pauliina Raento
Suomen tieteellisen kirjastoseuran webinaari
27.11.2024

Suomen tiedekustantajien liitto – vuodesta 1993

Förbundet för vetenskapspublisering i Finland

156 kotimaista tieteen kustantajaa ja julkaisijaa, jäsenmäärä kasvaa

Tekijänoikeusjärjestö Kopioston jäsen

Rahoitus tiedejulkaisujen käyttökorvauksista sopimuslisenssijärjestelmässä

<https://kopiosto.fi/kopiosto/tekijoille-ja-kustantajille/korvaukset-tekstin-ja-kuvan-tekijoille/>

Yksi tärkeimmistä avoimen julkaisutoiminnan kotimaisista rahoittajista

Valtaosa julkaisee jotain avoimesti, rinnakkaistallentaminen sallitaan

<https://tiedekustantajat.fi/>

Kotimainen ≠ kansainvälinen tiedejulkaiseminen

- ✓ Suomalaiset kustantajat pieniä, eivät tavoittele voittoa
- ✓ Muut motiivit kuin raha, kulujen kattaminen riittäisi
- ✓ Tekijänoikeudet jaetaan, molemminpuolisen lojaaliuden perinne
- ✓ Osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun
- ✓ Kv. virtausten kotiuttaminen
- ✓ Kotimaisten kielten kehittäminen
- ✓ Opetuksen tuki, tutkijoiden treenaus, tieteen laadunvarmistus
- ✓ Talkootyön rooli huomattava

Avoim ≠ ilmainen

- ✓ Suomi Euroopassa poikkeus: OA tulkittu vastikkeettomaksi
- ✓ Tilausmaksut ja myyntitulot katoavat, kustannukset jäävät
- ✓ Kustannusrakenne ja toimintaympäristö muutoksessa, vaativat työtä
- ✓ Vertaisarvioinnin merkitys - ja kuormittavuus - kasvussa
- ✓ Artikkelimaksut sopivat Suomeen huonosti
- ✓ Myös muu kuin rahallinen tuki entistä tiukemmassa

Todellisia ja periaatteellisia pulmia

- ✓ Eurooppalaisista suosituksista on tullut kansallisesti velvoittavia
- ✓ Perustuslaki kuitenkin turvaa sopimusvapauden – muun muassa
- ✓ Tekijänoikeuksien ja lisenssivaihtoehtojen heikko tuntemus
- ✓ Kuormitus, uupumus, näennäisdemokratia
- ✓ Sanelu, yli ja ohi puhuminen, osallistaminen ja tiedonkulku
- ✓ ”Saavutettu etu”, ”kahdet rattaat” ja yksi (kenen) kenkä joka jalkaan?
- ✓ Lupaukset rahoitusmallista yhä täyttämättä

Kotimaisille tiedekustantajille ja -julkaisijoille olisi eduksi, että

- ✓ suositukseen suhtauduttaisiin suosituksina
- ✓ oikeudenhaltijoiden sopimusvapautta kunnioitettaisiin
- ✓ kotimainen ja kv. julkaisukassa erotettaisiin toisistaan
- ✓ tekijänoikeus-, sopimis- ja kirjoittajakoulutusta lisättäisiin
- ✓ editorityöstä, arvioinnista ja omakielisistä julkaisuista palkittaisiin
- ✓ editorityö katsottaisiin tärkeäksi tieteelliseksi työtehtäväksi

<https://tiedekustantajat.fi/ohjeet/kayttoehdot-ja-avoimuus/#mitka-ovat-suomen-tiedekustantajien-liiton-kanta-ja-suositukset>

Esim.

Jytilä R & M Laakso (2019) Selvitys avoimesta vertaisarvioinnista kotimaisen tiedejulkaisemisen kentällä. *Tieteellisten seurain valtuuskunnan verkkojulkaisuja* 5.

<https://doi.org/10.23847/978-952-599516-9>

Kaakinen L & P Raento (2019) Avoimen julkaisemisen kotimainen rahoitusmalli tarvitsee kestävä ratkaisun. *Tieteessä tapahtuu* 37: 1, 46–48.

<https://journal.fi/tt/article/view/79379/40249>

Laakso M & A-M Multas (2023) European scholarly journals from small and mid-size publishers: mapping journals and public funding mechanisms. *Science and Public Policy* 50: 3, 445–456.

<https://doi.org/10.1093/scipol/scac081>

Linna, A-K, M Holopainen, A Ikonen & I Ylönen (2020) Kotimaiset tieteelliset julkaisusarjat ja avoimuus. *Informaatiotutkimus* 39: 4, 5–32.

<https://doi.org/10.23978/inf.98656>

... ja sitten vielä tekoäly!